

DOI: [10.32702/2307-2156-2020.8.101](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.8.101)

УДК 330

*А. В. Дегтярьов,
аспірант кафедри публічного управління та менеджменту організацій,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
ORCID ID: 0000-0003-2665-2544*

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

*A. Degtiarov
Postgraduate student of the Department of Public Administration and Organization's
Management, National university "Chernigiv polytechnics"*

STATE POLICY OF STRATEGIC DEVELOPMENT OF SMALL BUSINESS IN DECENTRALIZATION CONDITIONS

Стаття присвячена формуванню концептуальних засад державної політики стратегічного розвитку малого підприємництва в умовах реалізації реформи децентралізації. Проаналізовано сутність категорії «підприємництво» та виділено пріоритетні ознаки малого бізнесу на сучасному етапі. Досліджено походження термінів «підприємництво», «малий бізнес». Виділено сильні та слабкі сторони підприємництва в Україні, обґрунтовано необхідність та пріоритети його стратегічного розвитку. Обґрунтовано основну ідею стратегічного розвитку малого підприємництва та можливості її впровадження в умовах реформи децентралізації. Визначено складові державної політики стратегічного розвитку малого підприємництва в Україні. Обґрунтовано важливість стратегічного партнерства між державою та бізнесом як одного з механізмів державної політики стратегічного розвитку малого бізнесу та зазначено, що державно-приватне партнерство може бути використано в якості дієвого інструменту зазначеної державної політики.

Features of the current economical situation increase the importance of strategic development of entrepreneurship as a priority area of the economy. Despite of the significant amount of researchings on public policy we currently consider insufficient issues of implementation of public policy of small business growth in the context of strategic development. Promoting the strategic development of national entrepreneurship is a component of any reforms, including the decentralization reform. Improving the business climate and supporting it in strategic perspective is one of the priority tasks of public administration, as it has an impact on investment processes, the formation of local budgets, so as helps to solve unemployment problem in the region. So the article is devoted to the conceptual foundations of formation and implementation of the state policy of small business strategic development according to decentralization reform. The essence of the category "entrepreneurship" is analyzed and the priority features of small business at the present stage are highlighted in the article. The origin of the terms "entrepreneurship", "small business" are studied. The strengths and weaknesses of

entrepreneurship in Ukraine are highlighted, the necessity and priorities of its strategic development are substantiated. The main idea of strategic development of small business is to form an effective infrastructure, targeted national investment policy, which includes appropriate instruments of monetary, fiscal, industrial and foreign economic policy. Strategic planning as the most important element of strategic management is a necessary tool for public authorities to achieve a high degree of efficiency in managing small business development. The main components of the state policy of strategic development of small business are: institutional component (public and public authorities and monitoring system; regulatory component (regulatory framework of all levels); material component (financial, human, information resources for the implementation of public policy). The importance of strategic partnership between the state and business as one of the mechanisms of state policy of strategic development is substantiated and the public-private partnership can be used as an effective tool of this state policy.

Ключові слова: державна політика; децентралізація; малий бізнес; стратегія; стратегічний розвиток.

Key words: state policy; decentralization; small business; strategy; strategic development.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах світової економічної кризи посилюється нестабільність розвитку національних економік і, як наслідок, порушується баланс розвитку економік на рівні регіонів всередині країн. Особливості сучасної ситуації на тлі безлічі внутрішніх проблем і зовнішніх загроз підвищують значимість стратегічного розвитку підприємництва як пріоритетної сфери економіки. Незважаючи на низку прийнятих останнім часом вищими органами державної влади і управління нормативних документів, розвиток малого підприємництва в Україні здійснюється у несприятливому макро- та мікросередовищі. Це підвищує роль державної політики стратегічного розвитку підприємництва на загальнонаціональному та місцевому рівнях. Реформа децентралізації, що розпочалась у 2014 році та має закінчитись у 2020, головною метою має формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища, узгодження інтересів держави та територіальних громад. Посилення ролі місцевих органів влади в умовах реформи децентралізації обумовлює збільшення важливості проведення адекватної та ефективної політики сприяння стратегічному розвитку малого підприємництва місцевими органами самоврядування, які володіють більш повним знанням особливостей бізнесу у тому чи іншому регіоні, місцевих особливостей економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор. Проблематикою розвитку малого підприємництва та його державної підтримки державної політики займались провідні вітчизняні науковці З.Варналій, В.Воротін, В.Геєць, Я.Жаліло, Н. Криштоф, А.Попський, А.Бутенко. Значний внесок у теоретичну розробку механізмів державного управління розвитком малого підприємництва зроблено такими науковцями, як О. Кілієвич, Н. Малиш, І. Розпутенко, В. Юрчишин.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується дана стаття.

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень щодо державної політики сприяння розвитку підприємництва та віддаючи належне зазначеним науковим напрацюванням, на даний час недостатньо розглянутими нам вважаються питання розробки та реалізації державної політики в контексті стратегічного розвитку малого підприємництва в умовах децентралізації влади.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті - формування концептуальних засад державної політики стратегічного розвитку малого підприємництва та надання пропозицій щодо її реалізації в умовах реформи децентралізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Уперше поняття «підприємництво» було введено англійським економістом Р. Кантільйоном (1680-1734 р.р.). Вагомий внесок у зародження та розвиток теорії підприємництва у XVIII – XIX ст. зробили відомі економісти: Р. Кантільон, Ж.-Б. Сей, А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маркс, А. Маршалл, Й. Шумпетер, Ф. Хаєк та ін. Сучасні дослідження цього питання характеризуються багатовекторністю. Як серед вітчизняних, так і зарубіжних вчених немає єдиного підходу до визначення малого підприємництва, але всі дослідники сходяться в необхідності розвитку малого підприємництва та його глобальному значенні для економіки будь-якої країни.

Розглянемо основні погляди на сутність категорії «підприємництво», що були сформовані впродовж дослідження цього питання різними вченими (табл.1).

Таблиця 1
Основні підходи до визначення сутності категорії «підприємництво»

№	Автор	Зміст визначення
	А. Сміт	Підприємець визначається як власник, а підприємницька діяльність пов'язується з власною зацікавленістю (збагаченням) і поліпшенням задоволення потреб суспільства.
2	Д. Рікардо, К. Маркс	Підприємці розглядаються як звичайні капіталісти, які розвивають власну справу з метою збільшення вигоди та збагачення
3	А. Маршал	Прирівняв організацію виробництва, підприємницьку діяльність до організації, що включає такі чинники: земля, праця і капітал.
4	Й. Шумпетер	Зміст підприємництва розкривається в його функціях, зокрема: – у трансформації, суттєвій перебудові виробництва з використанням новітніх видів техніки й технологій, виготовлення нової продукції, розширення внутрішніх і зовнішніх ринків збуту сировини та готової продукції; – у запровадженні інновацій, менеджменту, маркетингу.
5	Л. Вальрас	Дохід підприємця у моделі економічної рівноваги обмежується компенсацією відсотка на капітал, рентою за використовувани природні ресурси та заробітною платою за управління. Відповідно, підприємець загалом не має ні прибутків, ні збитків. Більш високий прибуток може бути лише наслідком нерівноваги ринку.
6	І. Кірцнер	Створив більш повну теорію підприємницької поведінки. Вважав, що підприємцем є людина, яка вміє сприймати ринкову інформацію як невизначену, схильну до змін у певній ситуації. Тому функція підприємця полягає у пошуку таких ситуацій і використанні їх з вигодою для себе. Підприємцями є також спекулянт, який може придбати товар за низькою ціною, а продати за вищою ціною, та виробник, який грає на різниці між ціною ресурсів і ціною готового продукту.
7	З. Варналій	Мале підприємництво – це самостійна (за рахунок власних коштів) систематична інноваційна діяльність громадян-підприємців та малих підприємств на власний ризик з метою отримання підприємницького доходу (надприбутку)
8	О. Бей	Мале підприємництво – це багатогранне соціально-економічне явище, де кожен з безпосередніх учасників, підприємець або підприємництво має можливість знайти своє місце, а зовнішні учасники процесу можуть отримати позитивні результати: держава – збільшення ВВП та кількості робочих місць у реальній економіці та зменшення соціальної напруженості, місцева влада – податки і голоси на виборах; економічні партнери – гнучких та динамічних партнерів з низькими накладними видатками
9	Про підприємництво : Закон України від 7 лют. 1991 р. № 698-ХІІ зі змінами і допов	Підприємництво – самостійна, ініціативна на власний ризик діяльність із виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг і зайняття торгівлею задля отримання прибутку

Джерело: сформовано автором за [1,2,3,6,9,12]

Розуміння важливості малого бізнесу виникло в світі у 1980-х роках, в першу чергу в США і Великобританії. На той час очевидним виявився той факт, що великий бізнес часто характеризується великими витратами, менш адаптований до швидких інноваційних змін, не завжди ефективно вирішує проблему безробіття. Априорі малі підприємства більш пристосовані до розвитку у кризовий період, швидко реагують на коливання в економіці. Не випадково державна політика урядів Німеччини, Франції, США та багатьох інших розвинених країн допомога бізнесу займає особливе місце. Дрібні підприємства стали своєрідним індикатором загального стану справ в економіці. Економіка таких країн, як Німеччина, США та інші багато в чому ґрунтується на малих підприємствах. Великі фірми не так чутливо і швидко реагують на будь-які коливання або зміни в економіці. Невипадково в політиці урядів Німеччини, Франції, США та багатьох інших розвинених капіталістичних країн допомога малому бізнесу займає особливе місце. Невеликі підприємства найбільш чуйно реагують на зміну ринкової кон'юнктури та норми прибутку, їхніми характеристиками є здатність до прискореного освоєння інвестицій, висока оборотність коштів та активна інноваційна діяльність. Наприклад, в США кількість впроваджених нововведень на одного працюючого в секторі малого підприємництва в два рази перевищує аналогічний показник для великих підприємств. Ці якості за умов виваженої державної політики та розроблених органами публічної влади стратегічних пріоритетів і завдань дають можливість зробити енергійний ривок в соціально-економічному розвитку і

дозволяють накопичити в короткий період кошти для сталого розвитку інших галузей господарства країни, що чудово досвідом Німеччини, Японії, Південної Кореї, Китаю, Іспанії та інших країн.

З огляду на те, що Україна знаходиться по шляху інтеграції у світове економічне співтовариство, слід звертати увагу на питання ділової термінології. Вперше термін «малі та середні підприємства» використовував британський міністр М.Мілан в доповіді про промисловий та фінансовий стан Великобританії в 1931 році. У США перше визначення малого підприємства з'явилося в Законі про певні види обслуговування (1948 г.) і Законі про малий бізнес (1953 р) [2]. У більшості європейських країн та Японії на даний час прийнятий термін «дрібні і середні підприємства». У французькій науковій літературі застосовується аббревіатура PME (Petites et moyennes entreprises). Але найчастіше у наукових працях та періодичних виданнях вживається термін «small business» в англійській транскрипції. Таким чином, етимологічно термін «малий бізнес» в Україні має походження із англосмовної літератури, в якій застосовується визначення «small business». Саме в такому варіанті він і використовується до теперішнього часу, від простого усного вживання до законодавчих та нормативно-правових актів щодо цього сектора економіки. Використання термінології «суб'єкти малого підприємництва» і «суб'єкти середнього підприємництва» здійснюється у відповідності із Законом України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» у значенні, наведеному в Господарському кодексі України, з урахуванням того, що в цілях цього Закону термін «суб'єкти малого підприємництва» охоплює суб'єктів мікропідприємництва [11].

Практично у всіх країнах існує своя класифікація підприємств, яка ділить економічну діяльність на малий, середній і великий сектор економіки. За даними Світового банку, загальне число показників, за якими підприємства відносяться до суб'єктів малого підприємництва (бізнесу), перевищує 50. Як правило, в світовому масштабі найбільш загальними критеріями, на основі яких підприємства відносяться до малих, є: чисельність персоналу; розмір статутного капіталу; величина активів; обсяг обороту (прибутку, доходу). Але, як правило, малий і середній сектор економіки об'єднують в одну групу при розробці законів і програм розвитку та підтримки.

За даними Конференції Об'єднаних Націй із торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), у більшості країн світу питома вага суб'єктів малого та середнього підприємництва у загальній кількості суб'єктів підприємництва досягає 90%, а іноді перевищує 95%. Так, у країнах ЄС суб'єкти малого та середнього підприємництва становлять 99,8%, у США – понад 90%, в Японії – 99% [8].

З метою порівняння умов ведення підприємницької діяльності щорічно складається рейтинг Doing Business. Звіт Doing Business формується за підсумками комплексного дослідження стану реформ в кожній країні за 10 ключовими індикаторами, які використовуються для аналізу економічних результатів і виявлення успішних реформ та оцінки їх ефективності. Зазначений рейтинг є важливим маркером для інвесторів при ухваленні рішення про інвестиції в ту чи іншу країну світу.

Основну увагу при складанні рейтингу приділено нормам, застосовуваним щодо малих і середніх підприємств в 11-ти сферах їх життєдіяльності: створення підприємств, одержання дозволів на будівництво, підключення до системи енергопостачання, реєстрація власності, одержання кредитів, захист прав інвесторів, оподаткування, здійснення зовнішньоторговельної діяльності, забезпечення виконання договорів, розв'язання проблем неплатоспроможності підприємств і наймання робочої сили.

За підсумками Doing Business 2020 року рейтинг очолила Нова Зеландія, другу позицію зайняв Сінгапур, на третьому рядку Гонконг, четверте місце - Данія, замикає топ-5 Південна Корея. З пострадянських країн найвище значення в рейтингу мають Грузія – 7 місце, Литва - 11, Естонія -18, Латвія - 19, Казахстан - 25, Росія -28, Азербайджан - 34, Вірменія - 47, Молдова - 48. Україна піднялася на сім пунктів в рейтингу легкості ведення бізнесу Doing business-2020 року, який щорічно публікує Всесвітній банк і зайняла 64-й рядок з 190 країн. В розрізі сфер, найвище 20 місце Україна посіла у сфері “дозволів на будівництво”, 37 місце – за показником “доступ до кредитів” та 45 – за показником “захист прав міноритарних акціонерів”. Найгірші справи з “підключенням до електромереж” – 128 місце та “вирішенням питань неплатоспроможності” – 146 місце [13].

Малі підприємства є адаптивними та сприяють соціальному і регіональному розвитку. Малі підприємства у розвинених країнах займають міцні позиції у таких галузях, як торгівля, будівництво, автосервіс, сфера послуг. При цьому здійснюється активна державна політика, що сприяє стратегічній підтримці малого бізнесу у машинобудуванні, енергетиці, хімічній промисловості, приладобудуванні та високотехнологічних сферах виробництва.

Зазначені переваги функціонування суб'єктів малого підприємництва фактично є позитивними зовнішніми ефектами для інших суспільних груп, підвищуючи сукупний суспільний добробут. З іншого боку, зайвий адміністративний тиск на функціонування малих форм підприємництва не тільки завдає прямої шкоди їх діяльності (збільшуються прямі та непрямі витрати), але й блокує позитивні зовнішні ефекти для всієї економіки та соціальної сфери країни. Отже, державна політика розвитку малого бізнесу в Україні має бути направлена на вирішення проблем його стратегічного розвитку та функціонування, якими ми вважаємо наступні:

- відсутність системи державної підтримки щодо стартапів;
- відсутність стимулів для зростання бізнесу;
- недостатність доступу до фінансування;

- низький рівень інновацій;
- обмеженість можливостей для експорту

Сприяння стратегічному розвитку національного підприємництва є складовою будь-яких реформ, в тому числі і реформи децентралізації. Поліпшення бізнес-клімату та його підтримка у довгостроковій перспективі – одне із першочергових завдань органів публічного управління, оскільки має вплив на процеси інвестування, формування місцевих бюджетів, сприяє вирішенню проблем безробіття в регіоні. В той же час, з погляду Я.А.Жаліла, забезпечення сталої соціальної та макроекономічної динаміки потребує формування нової парадигми економічної політики, орієнтованої на всебічне стимулювання соціально-економічного розвитку на підґрунті оптимізації співвідношення відтворювальних стратегій розвитку різних рівнів. Тому необхідно зосередити увагу на подоланні слабкої дієздатності наявних у розпорядженні держави інструментів економічної політики та методології їх застосування [4, с.30].

Поняття «стратегія» вперше було розроблено як вітчизняними так і зарубіжними вченими. Г. Мінцберг стверджував, що «стратегія» послідовна, узгоджена та інтегрована структура управлінських рішень [7, с.11]. Тобто «стратегія» є не тільки планом, а комплексом рішень та дій.

Основна ідея стратегічного розвитку малого підприємництва полягає у формуванні ефективної інфраструктури, цілеспрямованої національної інвестиційної політики, що включає відповідні інструменти грошово-кредитної, податково-бюджетної, промислової та зовнішньоекономічної політики.

Наукове завдання формування державної політики стратегічного розвитку малого підприємництва безпосередньо пов'язане з проблемою створення належної системи управління. Виходячи з цього, державна політика стратегічного розвитку малого підприємництва має свою специфіку, а саме: формування структури органів публічної влади, задіяних до реалізації політики; визначення цілей та пріоритетів органів публічної влади щодо стратегічної державної підтримки; дослідження та оцінка внутрішнього та зовнішнього середовища малого бізнесу окремого регіону або об'єднаної територіальної громади; визначення стратегічних альтернатив розвитку малого бізнесу, виходячи із пріоритетів та можливостей; вибір і опрацювання стратегії розвитку малого бізнесу окремої території; підготовка органами державної влади та місцевого самоврядування середньострокового плану (середньострокове планування) та підготовка річних планів та програм (короткотермінове планування).

У цьому випадку стратегічний розвиток малого підприємництва повинен слугувати певним орієнтиром як для органів публічної влади, так і для суб'єктів бізнесу. Цей складний та багатоаспектний процес має перешкоди в реалізації через відсутність стратегічних цілей та конкретних форм і засобів їхнього досягнення. Своєю чергою, відсутність єдиної економічної стратегії на загальнодержавному рівні негативно впливає на належну реалізацію державної політики стратегічного розвитку малого підприємництва. Єдність вищезазначеної державної політики забезпечується насамперед охопленням усіх рівнів державного управління, координацією органів публічної влади.

Розуміння державної політики стратегічного розвитку малого підприємництва виходить із необхідності забезпечення максимальної гнучкості органів публічної влади, високої компетентності держслужбовців, вміння використовувати сучасні інструменти в державному регулюванні та публічному адмініструванні. Таким чином, розробка та реалізація державної політики стратегічного розвитку малого підприємництва - це цілеспрямований, багатоплановий, гнучкий процес, що передбачає опрацювання комплексу заходів, які забезпечили б йому життєздатність на внутрішньому та зовнішньому ринку в майбутньому.

Для класичної управлінської науки характерним є дослідження практичних розробок і окремих методологічних підходів до стратегічного розвитку, що супроводжується розробкою стратегій, стратегічних планів, програм, проектів. Для успішного стратегічного розвитку потрібно шукати способи удосконалення стратегічного планування в умовах інституційної невизначеності, що притаманна періоду реформування. Таким чином, стратегічне планування як найбільш важливий елемент стратегічного управління є необхідним інструментом досягнення органами публічного управління високого ступеня ефективності в управлінні розвитку малого бізнесу.

Основними складовими державної політики стратегічного розвитку малого підприємництва є: інституційна складова (органи державної та публічної влади, що задіяні до розробки та реалізації політики, а також моніторингу за її виконанням; нормативна складова (нормативно-правова база всіх рівнів); матеріальна складова (фінансові, людські, інформаційні ресурси реалізації державної політики. Найбільш доцільними принципами формування державної політики стратегічного розвитку малого бізнесу нами вважаються наступні базові принципи:

- гнучкість як здатність складових державної політики передбачати, протистояти та пристосовуватися до змін середовища (за кожним керованим елементом), спроможність коригувати управлінські рішення, що приймаються органами державної та публічної влади;

- комплексність як поєднання всіх державних управлінських рішень у єдину систему, що дозволяє визначити пріоритети в державному та публічному управлінні, забезпечити взаємопов'язаність і взаємний вплив рішень у процесі їх реалізації;

- ефективність, що передбачає досягнення мінімізації витрат ресурсів, задіяних органами державної та публічної влади;

- результативність – отримання позитивних результатів за показниками оцінювання при управлінні керованими елементами системи органів публічної влади, задіяних до процесу реалізації державної політики стратегічного розвитку малого бізнесу.

Врахування в державній політиці стратегічного розвитку малого бізнесу інституційних та економічних умов соціально-економічного розвитку країни та окремих територій має створити сприятливі умови для кооперації адміністрації та бізнесу (влади і бізнес-спільноти) на основі стратегічного партнерства. Об'єднання сторін як партнерів-учасників в процесі реалізації державної політики стратегічного розвитку малого бізнесу передбачає досягнення загальних цілей (економічних, соціальних і ін.) або тих цілей, які не суперечать інтересам кожної зі сторін і не заважають їх досягненню. При цьому партнерство інтереси сторін частково збігаються або сторони оцінюють конкуренцію між собою як зменшення позитивних перспектив і позбавлення деяких переваг в досягненні поставлених ними цілей. Формування взаємодії відбувається в умовах обґрунтування наявності фінансів, інфраструктури, забезпечення гарантій збуту, нормативно-правових умов, особливостей логістики з урахуванням розподілу ризиків між усіма учасниками партнерства [5, с. 25].

Цілям та завданням стратегічного партнерства найбільш відповідає така форма взаємодії влади і бізнесу, як державно-приватне партнерство (ДПП). Термін “державно-приватне партнерство” є усталеним перекладом з англійської мови “public-private partnership”, що також можна перекласти як «публічно-приватне партнерство». У відповідності до нових реалій ставка в сучасному управлінні робиться не на конкуренцію, а на співпрацю як основу розвитку бізнесу. У зв'язку із цим саме моделі державно-приватного партнерства дозволяють об'єднати інвестиційну активність держави і приватного капіталу.

В Законі України «Про державно-приватне партнерство» сказано, що ДПП – це «співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами - підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами. Державно-приватне партнерство – це взаємодія центральних чи місцевих органів влади та приватного сектора, заснована на довгостроковій угоді щодо постачання послуг, які традиційно надавались державними /комунальними підприємствами [10].

Представляється доцільним відокремити його специфічні риси, за наявності яких форми взаємодії бізнес-структур з органами державної влади можна кваліфікувати як ДПП:

- інституційність: державно-приватне партнерство передбачає офіційні довгострокові відносини між державою і приватними секторами / учасниками;
- уряд виступає в якості партнера;
- наявність спільних цілей і чітко визначеного державного інтересу;
- спільна участь у проектах;
- сторони державно-приватного партнерства мають розподіляти між собою витрати і ризики, а також брати участь у використанні отриманих результатів.

В контексті реалізації державної політики стратегічного розвитку малого бізнесу орієнтація на відносини ДПП дає змогу сформулювати наступні ключові положення державної політики:

1. забезпечення заходів, що дозволяють істотно скоротити часові та фінансові витрати малих підприємств на взаємодію з дозвільними, фіскальними та перевіряючими органами;
2. забезпечення заходів, що стимулюють приплив нових людських ресурсів в сферу малого підприємництва (підтримка початківців, активна пропаганда малого підприємництва, стимулювання населення до заняття підприємництвом і самозайнятості);
3. сприяння підвищенню конкурентоспроможності малих виробничих і інноваційних підприємств на міжрегіональних і міжнародних ринках (підтримка комерціалізації технологій, створення механізму гарантійних, заставних і венчурних фондів, консалтинговий супровід бізнес-проектів);
4. створення розгалуженої мережі необхідною і достатньою інфраструктури для обслуговування малого бізнесу на кожній окремій території.

Державна політика стратегічного розвитку малого підприємництва також має включати проведення наукових досліджень, пов'язаних з проблемами розвитку підприємництва; розроблення та впровадження нових підходів і методів щодо аналізу та прогнозування розвитку цього сектору економіки; вивчення світового досвіду з питань формування державної політики сприяння розвитку підприємництва.

Висновки. Стратегічний розвиток малого підприємництва - складний і тривалий процес. Він пов'язаний не тільки з необхідністю вдосконалення законодавчої бази, а й з менталітетом, культурою населення, наявністю підприємницьких традицій, всією системою державного управління в суспільстві, економічним станом, кон'юнктурою внутрішнього і міжнародних ринків і багатьма іншими факторами. Перспективними результатами реалізації державної політики стратегічного розвитку малого бізнесу є перетворення його на провідний інструмент вирішення економічних і соціальних проблем територій, сприяння структурній перебудові економіки та інноваційній активності стійка тенденція, збільшення внеску малого підприємництва в економіку України, зміцнення економічної бази регіонів та об'єднаних територіальних громад.

Література.

1. Бей, О., Береславський, О., Биковець В. *Мале підприємництво України: процес розвитку*. К.: 2001. – 253 с.
2. Борисов Е.Ф. *Хрестоматія по економічній теорії*. Москва: Юрист, 2000. 536 с.
3. Варналій З. С. *Основи підприємництва: навч. посіб.* К.: Знання-Прес, 2006. 350 с.
4. Жаліло Я. А. *Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави*: монографія. К.: НІСД, 2009. 336 с.
5. Косач І.А. Концептуальні засади розробки Стратегії розвитку державно-приватного партнерства в АПК України. *Проблеми та перспективи економіки та управління*. 2018. №1(13). С.24-31.
6. Маршалл А. *Принципы экономической науки*: В 3-х т. М.: 1993. Т. 1. С. 176–189.
7. Мінцберг Г. Зліт та падіння стратегічного планування. К.: Вид-во Олексія Капусты. – 2008. – 389 с.
8. Ольвінська Ю.О. Особливості державного регулювання малого підприємництва в країнах світу. *Державне управління: удосконалення та розвиток*: наукове видання Академії муніципального управління. 2015. № 2. URL:<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=8&w>
9. «Про підприємництво»: Закон України від 07.02.1991 № 698-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/698-12> (дата звернення 10.07.2020).
10. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 1 лип. 2010 р. № 2404-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (дата звернення 20.07.2020).
11. «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. 170. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> (дата звернення 20.07.2020).
12. Шумпетер Й. *Теорія економічного розвитку. Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу* / пер. з англ. В. Старка. Київ, Києво-Могилянська академія, 2012. 242 с.
13. *Doing Business 2020*. URL: <https://www.doingbusiness.org> (дата звернення 22.07.2020).

References.

1. Borisov, E. (2001), *Krestomatyia po ekonomycheskoi teoryi* [A textbook on economic theory], Jurist, Moscow, Russian Federation.
2. Bej, O. Bereslavskij, O. and Bikovec V. (2001), *Male pidpriyemnictvo Ukrayini: proces rozvitku* [Small business in Ukraine: the process of development], Kyiv, Ukraine.
3. Varnalij, Z. S. (2006), *Osnovi pidpriyemnictva* [Basics of business], Znannia-Pres, Kyiv, Ukraine.
4. Zhalilo, Ya. A. (2009), *Teoriya ta praktika formuvannya efektyvnoyi ekonomichnoyi strategiyi derzhavi*: monografiya [Theory and practice of forming an effective economic strategy of the state: a monograph], NISD, Kyiv, Ukraine.
5. Kosach, I.A.(2018), “Conceptual basics for the formation of the strategy of public-private partnership development in Ukrainian AIC”, *Problemi ta perspektivi ekonomiki ta upravlinnya*, Vol.1(13), pp.24-31.
6. Marshall, A. (1993), *Principy ekonomicheskoy nauki* [Principles of economic science], Moscow, Russian Federation.
7. Mincborg, G.(2008), *Zlit ta padinnya strategichnogo planuvannya* [The rise and fall of strategic planning], Vyd-vo Oleksiia Kapusty, Kyiv, Ukraine.
8. Olvinska, Yu.O.(2015), “Features of state regulation of small business in the world”, *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvitok: naukove vidannya*, Akademiyi municipalnogo upravlinnya, Vol. 2, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=8&w> (Accessed 20 Jul 2020).
9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine “ On development and state support of small and medium business in Ukraine”, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> (Accessed 20 Jul 2020).
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), The Law of Ukraine “ On business”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/698-12> (Accessed 10 Jul 2020).
11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), The Law of Ukraine “On public-private partnership”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua> (Accessed 20 Jul 2020).
12. Schumpeter, J. and Starka, V. (2012), *Teoriia ekonomichnoho rozvytku. Doslidzhennia prybutkiv, kapitalu, kredytu, vidsotka ta ekonomichnoho tsyклу* [Theory of economic development. Research of profit, capital, credit, interest and economic cycle], Kyiv-Mohyla Academy, Kyiv, Ukraine.
13. *Doing Business (2020)*, available at: <https://www.doingbusiness.org> (Accessed 20 July 2020)

Стаття надійшла до редакції 29.07.2020 р.